

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

2017 он 11 сарын 17 өдөр

Дугаар 31-1/151

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА М.ЭНХБОЛД ТАНАА

Хуулийн төсөл өргөн
мэдүүлэх тухай

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулиудын төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 16¹.1-д заасны дагуу хуулиудын төслийг Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар нэн яаралтай хэлэлцүүлж өгнө үү.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

У.ХҮРЭЛСҮХ

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

2017 он 11 дугаар
сарын 16-ны өдөр

Дугаар ХЭТ/1762

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН ЕРӨНХИЙ НАРИЙН
БИЧГИЙН ДАРГА Ц.ЦОЛМОН ТАНАА

Тов тогтоолгох тухай

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулиудын төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 16¹.1-д заасны дагуу нэн яаралтай хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хурлын даргад өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгнө үү.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД

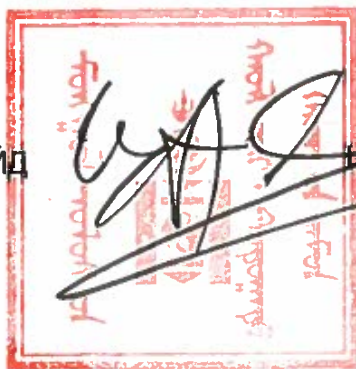
15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Худалдааны гудамж 6/1, Засгийн газрын V байр,
Утас/Факс (976-51) 26 75 33, E-mail: foreign@mojha.gov.mn,
<http://www.mojha.gov.mn>

2012.11.14 № 1-1/4220
танай 2012.11.09 ны № 01/3351-Т

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
САЙД Б.БАТЗОРИГ ТАНАА

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

САЙД

Б.НЯМДОРЖ

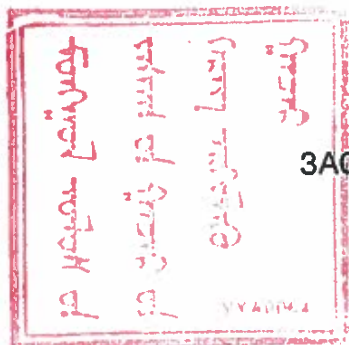
08 2558

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 11 дүгээр сарын 8-ны өдрийн хуралдааны 47 дугаар тэмдэглэлд:

“Ү.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулиудын төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулиудын төслийг хэлэлцэн дэмжээд Монгол Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 16¹.1-д заасны дагуу хэлэлцүүлэхээр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

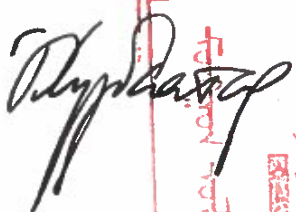

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
С.Данзангийн гудамж, Засгийн газрын II байр,
Утас/факс: 26-74-68, <http://www.mof.gov.mn>

2017.11.16 № 4-2/6503

танай 2017.11.09 -ны № 01/3350 -т

**ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД
Б.БАТЗОРИГ ТАНАА**

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслүүдийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхийг зөвшөөрөв.

Ч.ХҮРЭЛБААТАР

1920

**МОНГОЛ УЛСЫН
ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД**

13381 Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг,
Энхтайваны өргөн чөлөө 16а, Засгийн газрын IX байр,
Утас: 26 22 71, Факс: (976-51) 26 32 37,
E-mail: mofa@mofa.gov.mn; <http://www.mofa.gov.mn>

2017. 11. 16 № 01/3441

танай _____-ны № _____-т

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗРЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР ТАНАА**

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай
хуулийн төслийг тус яамны цахим хуудсанд 2017 оны
11 дүгээр сарын 08-ны өдрөөс хойш байршуулсан.

Хуулийн төсөлд санал ирээгүй болно.

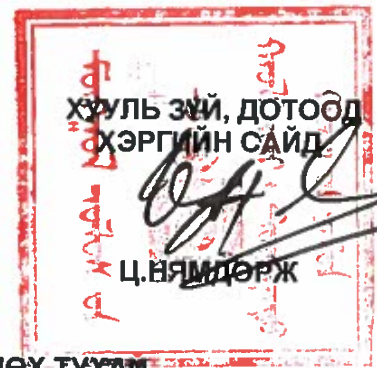
Б.БАТЗОРИГ

00001785

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ
АХУЙ, ХӨНГӨН
ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД

Б.БАТВОРИГ

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД

Ц.НЯМДОРЖ

ГААЛИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийг боловсруулах дараахь үндэслэл, шаардлага байна.

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 104 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын 3.1.11-д “буудай, төмс, хүнсний ногоо, тосны ургамлын үйлдвэрлэлээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангах, улмаар экспортын чиг баримжаатайгаар хөгжүүлэх” зорилтыг дэвшүүлсэн.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 46 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.39-д “Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана” гэж заасан байна.

Татварын ерөнхий хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт “татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.” гэж заасан.

1.2.Практик шаардлага

2017 онд улсын хэмжээгээр 393.6 мянган га-д үр тариа, үүнээс 367.2 мянган га-д буудай, 14.9 мянган га-д төмс, 7.5 мянган га-д хүнсний ногоо, 78.2 мянган га-д тосны ургамал, 28.2 мянган га-д тэжээлийн ургамал, 1.9 мянган га-д эмийн ургамал, нийтдээ 524.3 мянган га-д тариалалт хийсэн боловч 05 дугаар сарын 20-ноос 7 дугаар сарын 10-ныг хүртэл тариалангийн ихэнх бүс нутгаар нийтдээ 40-50 хоног, зарим бүс нутгуудад 7 сарын 28-ийг хүртэл 50-60 хоног огт хур тунадас ороогүй, улмаар ихэнх бүс нутгаар агаарын температур 32-41хэмд хүрч 3-4 удаагийн давтамжтай, 6-10 орчим хоног үргэлжилсэн нарны хэт их халалт явагдсан нь таримал ургамлын өсөлт хөгжилтөд сөргөөр нөлөөлж, улмаар хураан авах ургацын хэмжээг үлэмж буурууллаа.

Ургац хураалтын урьдчилсан дүнгээр манай улс нийтдээ 223.0 мянган тонн үр тариа, үүнээс 216.2 мянган тонн улаанбуудай, 113.9 мянган тонн төмс, 75.8 мянган тонн хүнсний ногоо тус тус хураан авч, гурил үйлдвэрлэлд 120.0 мянган тонн буудай нийлүүлсэн дүн гарч байна.

Урьдчилсан байдлаар тариалан бүхий аж ахуйн нэгж, иргэд 390.0 мянган га-д уринш боловсруулж бэлтгэсэн бөгөөд 2018 оны тариалалтад нийт 60.0 мянга орчим тонн үрийн буудай шаардагдах тооцоо гарч байна.

2017 оны намрын ургацаас 30.0 мянган тонн үрийг аж ахуйн нэгж, иргэд өөрсдөө нөөцлөхөөр санал ирүүлсэн боловч ургац хураалтын урьдчилсан дүн, нөөц бүрдүүлэлтийн явцаас дүгнэлт хийхэд урьдчилсан байдлаар аж ахуйн нэгж, иргэд 20.0 мянга орчим тонн үрийн буудай нөөцлөх төлөвтэй байна.

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан нь ургацаас нийтдээ 30.0 мянган тонн үрийн буудай худалдан авч нөөц бүрдүүлэхээр тооцож байсан боловч гангийн улмаас хураан авсан ургацын хэмжээ эрс буурснаар өнөөдрийн байдлаар сангийн элеваторт 5.0 мянган тонн үрийн буудай хүлээн авсаны зэрэгцээ томоохон аж ахуйн нэгжүүдийн агуулахад 19.0 мянган тонн, нийтдээ 24.0 мянган тонн үрийн буудайн нөөц бүрдүүлэхээр нийлүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдтэй гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Өвс, тэжээлийн тухайд манай улс жмлд дундажаар 1.2-1.4 сая тонн өвс бэлтгэдэг байсан бол энэ жилийн хувьд 850.0 мянга орчим тонныг бэлтгэж, 400-аад мянган тонн өвс дутагдах төлөвтэй байна. Дутагдаж буй өвсийг тэжээлд шилжсэн үр тариа, хаягдал буудай, ногоон тэжээл, рапсын шахдас болон гар тэжээлээр нөхөх боломжтой.

Тэжээлийн ургамлаас 47.0 мянган тн ногоон тэжээл, улаанбуудайнаас 14.7 мянган тн буудай тэжээлд, үтрэмийн цэвэрлэгээнээс 20.7 мянган тн буудай тэжээлд шилжих төлөвтэй байна. Ингэснээр энэ жил 150.0 мянган тн хүчит тэжээл, 100.0 мянган тн гар тэжээл, 100.0 мянган тн эрдэст тэжээл бэлтгэгдэхээр урьдчилсан тооцоо судалгаа гарсан. 2017 онд бэлтгэх өвс, тэжээлийн балансас үзэхэд 2017-2018 оны малын өвөлжилт, хаваржилтад 51.0 мянган тн хүчит тэжээл дутагдахаар дүн гарч байна.

Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл гангийн улмаас ургац алдаж хэрэгцээт хүнсний буудайнхаа 40 хүрэхгүй хувийг дотоодын ургацаас хангах хэмжээний ургац хураан авч байгаа тул цаашид гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс, 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх шаардлагатай байна.

Дээрх хууль зүйн болон практик үндэслэл, шаардлагын хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нь гурван зүйлтэй байх ба хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлээр 2017-2018 оны өвөлжилт, хаваржилтад бэлтгэхэд шаардагдах малын тэжээл, өвс, 225.0 /хоёр зуун хорин таван/ мянга хүртэл тн хүнсний улаан буудай, 10.0 /арван/ мянга хүртэл тн үрийн улаан буудайг импортлоход гаалийн албан татвараас чөлөөлөх талаар, 2 дугаар зүйлээр гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх малын тэжээл, өвсний жагсаалтыг Засгийн газар батлахаар, 3 дугаар зүйлээр хуулийг дагаж мөрдөх хугацааг тус тус зохицуулахаар тусгана.

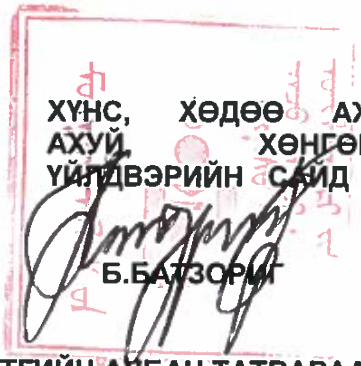
Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсанаар үүсэх нийгэм, эдийн засгийн үр дагавар, гарах үр дүн

Төрөөс баримталж буй тариалангийн үйлдвэрлэлийн өсөлтийг тогтворжуулах, тариаланчид, үйлдвэрлэгчдийн эдийн засгийн чадавхийг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг тууштай дэмжих, иргэдээ эрүүл аюулгүй, дотоодын үйлдвэрлэлийн хүнсээр хангах, цаашлаад гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэхэд нөлөөлнө.

Дөрөв.Хууль гарсантай холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хууль тогтоомжийн талаар

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжтой нийцэх бөгөөд төсөл батлагдсантай холбогдуулан шинээр боловсруулах болон нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хууль тогтоомж байхгүй болно.

**НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийг боловсруулах дараахь үндэслэл, шаардлага байна.

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 104 дүгээр тогтоолоор баталсан "Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого"-ын 3.1.11-д "... буудай, төмс, хүнсний ногоо, тосны ургамлын үйлдвэрлэлээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангах, улмаар экспортын чиг баримжаатайгаар хөгжүүлнэ" гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 46 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.39-д "...Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана" гэж гэж тус тус заасан байна.

Түүнчлэн Татварын ерөнхий хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт "татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй." гэж заасан.

1.2.Практик шаардлага

2017 онд улсын хэмжээгээр 393.6 мянган га-д үр тариа, үүнээс 367.2 мянган га-д буудай, 14.9 мянган га-д төмс, 7.5 мянган га-д хүнсний ногоо, 78.2 мянган га-д тосны ургамал, 28.2 мянган га-д тэжээлийн ургамал, 1.9 мянган га-д эмийн ургамал, нийтдээ 524.3 мянган га-д тариалалт хийсэн боловч 05 дугаар сарын 20-ноос 7 дугаар сарын 10-ныг хүртэл тариалангийн ихэнх бүс нутгаар нийтдээ 40-50 хоног, зарим бүс нутгуудад 7 сарын 28-ийг хүртэл 50-60 хоног огт хур тунадас ороогүй, улмаар ихэнх бүс нутгаар агаарын температур 32-41хэмд хүрч 3-4 удаагийн давтамжтай, 6-10 орчим хоног үргэлжилсэн нарны хэт их халалт явагдсан нь таримал ургамлын өсөлт хөгжилтөд сөргөөр нөлөөлж, улмаар хураан авах ургацын хэмжээг үлэмж буурууллаа.

Ургац хураалтын урьдчилсан дүнгээр манай улс нийтдээ 223.0 мянган тонн үр тариа, үүнээс 216.2 мянган тонн улаанбуудай, 113.9 мянган тонн төмс, 75.8 мянган тонн хүнсний ногоо тус тус хураан авч, гурил үйлдвэрлэлд 120.0 мянган тонн буудай нийлүүлсэн дүн гарч байна.

Урьдчилсан байдлаар тариалан бүхий аж ахуйн нэгж, иргэд 390.0 мянган га-д уринш боловсруулж бэлтгэсэн бөгөөд 2018 оны тариалалтад нийт 60.0 мянга орчим тонн үрийн буудай шаардагдах тооцоо гарч байна. 2017 оны ургацаас 30.0 мянган тонн үрийг аж ахуйн нэгж, иргэд өөрсдөө нөөцлөхөөр санал ирүүлсэн боловч ургац хураалтын урьдчилсан дүн, нөөц бүрдүүлэлтийн явцаас дүгнэлт хийхэд урьдчилсан байдлаар аж ахуйн нэгж, иргэд 20.0 мянга орчим тонн үрийн буудай нөөцлөх төлөвтэй байна.

Мөн Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан 30.0 мянган тонн үрийн буудай худалдан авч нөөц бүрдүүлэхээр тооцож байсан боловч гангийн улмаас хураан авсан ургацын хэмжээ эрс буурснаар өнөөдрийн байдлаар сангийн элеваторт 5.0 мянган тонн үрийн буудай хүлээн авсаны зэрэгцээ томоохон аж ахуйн нэгжүүдийн агуулахад 19.0 мянган тонн, нийтдээ 24.0 мянган тонн үрийн буудайн нөөц бүрдүүлэхээр нийлүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдтэй гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Өвс, тэжээлийн тухайд манай улс жилд 1.2-1.4 сая тонн өвс бэлтгэдэг байсан бол энэ жилийн хувьд 850.0 мянга орчим тонныг бэлтгэж, 400-аад мянган тонн өвс дутагдах төлөвтэй байна. Дутагдаж буй өвсийг тэжээлд шилжсэн үр тариа, хаягдал буудай, ногоон тэжээл, рапсын шахдас болон гар тэжээлээр нөхөх боломжтой.

Тэжээлийн ургамлаас 47.0 мянган тн ногоон тэжээл, улаан буудайнаас 14.7 мянган тн буудай тэжээлд, үтрэмийн цэвэрлэгээнээс 20.7 мянган тн буудай тэжээлд шилжих төлөвтэй байна. Ингэснээр энэ жил 150.0 мянган тн хүчит тэжээл, 100.0 мянган тн гар тэжээл, 100.0 мянган тн эрдэст тэжээл бэлтгэгдэхээр урьдчилсан тооцоо судалгаа гарсан. 2017 онд бэлтгэх өвс, тэжээлийн балансгаас үзэхэд 2017-2018 оны малын өвөлжилт, хаваржилтад 51.0 мянган тн хүчит тэжээл дутагдалтай байна.

Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл гангийн улмаас ургац алдаж хэрэгцээт хүнсний буудайнхаа 40 хүрэхгүй хувийг дотоодын ургацаас хангах хэмжээний ургац хураан авч байгаа тул цаашид гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс, 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх шаардлагатай байна.

Дээрх хууль зүйн болон практик үндэслэл, шаардлагын хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нь 3 зүйлтэй байх бөгөөд хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлээр 2017-2018 оны өвөлжилт, хаваржилтад бэлтгэхэд шаардагдах малын тэжээл, өвс, 225.0 /хоёр зуун хорин таван/ мянга хүртэл тн хүнсний улаан буудай, 10.0 /арван/ мянга хүртэл тн үрийн улаан буудайг импортлоход нэмэгдсэн өртгийг албан татвараас чөлөөлөх талаар, 2 дугаар зүйлээр нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөгдөх малын тэжээл, өвсний жагсаалтыг Засгийн газар батлахаар, 3 дугаар зүйлээр хуулийг дагаж мөрдөх хугацааг тус тус зохицуулахаар тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсанаар үүсэх нийгэм, эдийн засгийн үр дагавар, гарах үр дүн

Төрөөс баримталж буй тариалангийн үйлдвэрлэлийн өсөлтийг тогтворжуулах, тариаланчид, үйлдвэрлэгчдийн эдийн засгийн чадавхийг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг тууштай дэмжих, иргэдээ эрүүл аюулгүй, дотоодын үйлдвэрлэлийн хүнсээр хангах, цаашлаад гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэхэд нөлөөлнө.

Дөрөв.Хууль гарсантай холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хууль тогтоомжийн талаар

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжтой нийцэх бөгөөд төсөл батлагдсантай холбогдуулан шинээр боловсруулах болон нэмэлт, өөрчлөлт орох шаардлагатай хууль тогтоомж байхгүй болно.

ГААЛИЙН БОЛОН НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 104 дүгээр тогтоолоор баталсан "Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого"-ын 3.1.11...., буудай, төмс, хүнсний ногоо, тосны ургамлын үйлдвэрлэлээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангах, ..." гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 46 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.39-д "Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана" гэж тус тус заасан.

Энэ зорилтыг хангах зорилгоор 2017 онд улсын хэмжээгээр 393.6 мянган га-д үр тариа, үүнээс 367.2 мянган га-д буудай, 14.9 мянган га-д төмс, 7.5 мянган га-д хүнсний ногоо, 78.2 мянган га-д тосны ургамал, 28.2 мянган га-д тэжээлийн ургамал, 1.9 мянган га-д эмийн ургамал, нийтдээ 524.3 мянган га-д тариалалт хийсэн болно. Гэвч тариалангийн ихэнх бүс нутгаар 5 дугаар сарын 20-ноос 7 дугаар сарын 10-ныг хүртэл нийтдээ 40-50 хоног, зарим бүс нутгуудад 7 сарын 28-ныг хүртэл 50-60 хоног огт хур тунадас ороогүй, улмаар ихэнх бүс нутгаар агаарын температур 32-41 хэмд хүрч 3-4 удаагийн давтамжтай, 6-10 орчим хоног үргэлжилсэн нарны хэт их халалт явагдсан нь таримал ургамлын өсөлт хөгжилтөд сөргөөр нөлөөлж, улмаар хураан авах ургацын хэмжээг үлэмж буурууллаа.

Ургац хураалтын урьдчилсан дүнгээр манай улс нийтдээ 237.7 мянган тонн үр тариа, үүнээс 230.6 мянган тонн улаанбуудай, 116.8 мянган тонн төмс, 80.2 мянган тонн хүнсний ногоо тус тус хураан авч, гурил үйлдвэрлэлд 141.2 мянган тонн буудай нийлүүлсэн дүн гарч байна.

2017 оны ургац хураалтын дүнгээс харвал 2017-2018 оны хүн амын хүнсний хэрэгцээт улаанбуудайн 40 гаруй хувийг хураан авсан бөгөөд дутагдах 225,0 мянган тонн улаанбуудайг импортоор авч нөөц бүрдүүлэх тооцоо гарч байна.

Урьдчилсан байдлаар тариалан бүхий аж ахуйн нэгж, иргэд 370.6 мянган га-д уринш боловсруулж бэлтгэсэн бөгөөд 2018 оны тариалалтад нийт 60.0 мянга орчим тонн үрийн буудай шаардагдах тооцоо гарч байгаа бөгөөд энэ намрын ургацаас 30.0 мянган тонн үрийн буудайг аж ахуйн нэгж, иргэд өөрсдөө нөөцөлсөн мэдээ ирүүлсэн. Мөн Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан намрын ургацаас нийтдээ 30.0 мянган тонн үрийн буудай худалдан авч нөөц бүрдүүлэхээр төлөвлөн өнөөдрийн байдлаар тус сангийн элеваторт 7.6 мянган тонн үрийн буудай хүлээн авсаны зэрэгцээ томоохон аж ахуйн нэгжүүдийн агуулахад 17.0 мянган тонн, нийтдээ 24.6 мянган тонн үрийн буудайн нөөц бүрдүүлэн нийлүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдтэй гэрээ байгуулж, 6.0 мянга орчим тонн үрийн буудайг импортоор авахаар ажиллаж байна.

Өвс, тэжээлийн тухайд манай улс жилд 1.2-1.4 сая тонн өвс бэлтгэдэг байсан бол энэ жилийн хувьд 850.0 мянга орчим тонныг бэлтгэж, 400-аад мянган тонн өвс дутагдах төлөвтэй байна. Дутагдаж байгаа өвсийг тэжээлд шилжсэн үр тариа, хаягдал буудай, ногоон тэжээл, рапсын шахдас болон гар тэжээлээр нөхөх боломжтой.

Тэжээлийн ургамлаас 47.0 мянган тонн ногоон тэжээл, улаанбуудайнаас 14.7 мянган тонн буудай тэжээлд, үтрэмийн цэвэрлэгээнээс 20.7 мянган тонн буудай тэжээлд шилжих төлөвтэй байна. Ингэснээр энэ жил 150.0 мянган тонн хүчит тэжээл, 100.0 мянган тонн гар тэжээл, 100.0 мянган тонн эрдэст тэжээл бэлтгэгдэхээр урьдчилсан тооцоолол гарсан. 2017 онд бэлтгэх өвс, тэжээлийн балансаас үзэхэд 2017-2018 оны малын өвөлжилт, хаваржилтад 51.0 мянган тонн хүчит тэжээл дутагдалтай байна.

Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл гангийн улмаас ургац алдаж хэрэгцээт хүнсний буудайнхаа 40 гаруй хувийг дотоодын ургацаас хангах хэмжээний ургац хураан авч байгаа тул цаашид гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс болон 225.0 мянган тонн хүнсний буудай, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх саналыг Засгийн газрын хуралдаанд оруулж хэлэлцүүлж дэмжсэн юм.

Татварын ерөнхий хуулийн 3.1-д "татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй." гэж заасны дагуу Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн үзэл баримтлал, холбогдох судалгаа, тайлан, үнэлгээг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан журмын дагуу боловсруулж батлуулж, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэх зөвшөөрлийг авсан болно.

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжээд Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 16¹.1-д заасны дагуу нэн яаралтай хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэсэн болно.

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулиудын төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төсөл, холбогдох материалыг хавсаргав.

ЗАСГИЙН ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны .. дугаар сарын ..-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГААЛИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 2017-2018 оны өвөлжилт, хаваржилтад бэлтгэхэд шаардагдах малын тэжээл, өвс, 225.0 /хоёр зуун хорин таван/ мянга хүртэл тонн хүнсний улаан буудай, 10.0 /арван/ мянга хүртэл тонн үрийн улаан буудайг импортлоход гаалийн албан татвараас чөлөөлсүгэй.

2 дугаар зүйл. Гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх малын тэжээл, өвсний жагсаалтыг “Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан систем” /БТКУС/-ийн ангиллын дагуу Монгол Улсын Засгийн газар батална.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2017 оны .... дугаар сарын ....-ны өдрөөс эхлэн 2018 оны 6 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2017 оны .. дугаар сарын ..-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 2017-2018 оны өвөлжилт, хаваржилтад бэлтгэхэд шаардагдах малын тэжээл, өвс, 225.0 /хоёр зуун хорин таван/ мянга хүртэл тонн хүнсний улаан буудай, 10.0 /арван/ мянга хүртэл тонн үрийн улаан буудайг нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлсүгэй.

2 дугаар зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөгдөх малын тэжээл, өвсний жагсаалтыг “Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан систем” /БТКУС/-ийн ангиллын дагуу Монгол Улсын Засгийн газар батална.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2017 оны .... дугаар сарын ....-ны өдрөөс эхлэн 2018 оны 6 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

ГААЛИЙН БОЛОН НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

Урьдчилан тандан судлах ажиллагааг гүйцэтгэхдээ Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд заасан дарааллын дагуу гүйцэтгэлээ.

НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙХ

1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээ

2017 онд улсын хэмжээгээр 393.6 мянган га-д үр тариа, үүнээс 367.2 мянган га-д буудай, 14.9 мянган га-д төмс, 7.5 мянган га-д хүнсний ногоо, 78.2 мянган га-д тосны ургамал, 28.2 мянган га-д тэжээлийн ургамал, 1.9 мянган га-д эмийн ургамал, нийтдээ 524.3 мянган га-д тариалалт хийсэн боловч 05 дугаар сарын 20-ноос 7 дугаар сарын 10-ныг хүртэл тариалангийн ихэнх бүс нутгаар нийтдээ 40-50 хоног, зарим бүс нутгуудад 7 сарын 28-ийг хүртэл 50-60 хоног огт хур тунадас ороогүй, улмаар ихэнх бүс нутгаар агаарын температур 32-41хэмд хүрч 3-4 удаагийн давтамжтай, 6-10 орчим хоног үргэлжилсэн нарны хэт их халалт явагдсан нь таримал ургамлын өсөлт хөгжилтөд сөргөөр нөлөөлж, улмаар хураан авах ургацын хэмжээг үлэмж буурууллаа.

Ургац хураалтын урьдчилсан дүнгээр манай улс нийтдээ 223.0 мянган тонн үр тариа, үүнээс 216.2 мянган тонн улаанбуудай, 113.9 мянган тонн төмс, 75.8 мянган тонн хүнсний ногоо тус тус хураан авч, гурил үйлдвэрлэлд 120.0 мянган тонн буудай нийлүүлсэн дүн гарч байна.

Урьдчилсан байдлаар тариалан бүхий аж ахуйн нэгж, иргэд 390.0 мянган га-д уринш боловсруулж бэлтгэсэн бөгөөд 2018 оны тариалалтад нийт 60.0 мянга орчим тонн үрийн буудай шаардагдах тооцоо гарч байна.

Энэ намрын ургацаас 30.0 мянган тонн үрийг аж ахуйн нэгж, иргэд өөрсдөө нөөцлөхөөр санал ирүүлсэн боловч ургац хураалтын урьдчилсан дүн, нөөц бүрдүүлэлтийн явцаас дүгнэлт хийхэд урьдчилсан байдлаар аж ахуйн нэгж, иргэд 20.0 мянга орчим тонн үрийн буудай нөөцлөх төлөвтэй байна.

Мөн ТЭДС нь ургацаас нийтдээ 30.0 мянган тонн үрийн буудай худалдан авч нөөц бүрдүүлэхээр тооцож байсан боловч гангийн улмаас хураан авсан ургацын хэмжээ эрс буурснаар өнөөдрийн байдлаар сангийн элеваторт 5.0 мянган тонн үрийн буудай хүлээн авсаны зэрэгцээ томоохон аж ахуйн нэгжүүдийн агуулахад 19.0 мянган тонн, нийтдээ 24.0 мянган тонн үрийн буудайн нөөц бүрдүүлэхээр нийлүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдтэй гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Өвс, тэжээлийн тухайд манай улс жилд 1.2-1.4 сая тонн өвс бэлтгэдэг байсан бол энэ жилийн хувьд 850.0 мянга орчим тонныг бэлтгэж, 400-аад мянган тонн өвс дутагдах төлөвтэй байна. Дутагдаж буй өвсийг тэжээлд шилжсэн үр тариа, хаягдал буудай, ногоон тэжээл, рапсын шахдас болон гар тэжээлээр нөхөх боломжтой.

Тэжээлийн ургамлаас 47.0 мянган тн ногоон тэжээл, улаанбуудайнаас 14.7 мянган тн буудай тэжээлд, үтрэмийн цэвэрлэгээнээс 20.7 мянган тн буудай тэжээлд шилжих төлөвтэй байна. Ингэснээр энэ жил 150.0 мянган тн хүчит тэжээл, 100.0 мянган тн гар тэжээл, 100.0 мянган тн эрдэст тэжээл бэлтгэгдэхээр урьдчилсан тооцоолол гарсан. 2017 онд бэлтгэх өвс, тэжээлийн балансаас үзэхэд 2017-2018 оны малын өвөлжилт, хаваржилтад 51.0 мянган тн хүчит тэжээл дутагдалтай байна.

1.2.Тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээд.

Дээрх асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдөж байгаа бүлэг, иргэд, аж ахуй нэгжийг дараах байдлаар тодорхойлж байна:

Улсын хэмжээгээр 216.7 мянган малчин буюу малтай өрх, үр тарианы 1490, төмс, хүнсний ногооны 370 аж ахуй нэгж, 35000 өрх өрхийн тариалан эрхлэгчдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдөж, шууд бус утгаараа газар тариалангийн салбарт ажиллаж буй байнгын 58,4 мянга, түр 38,5 мянга, улирлын чанартай 11.5 мянган хүн, тэдгээрийн гэр бүлийн гишүүд болон нийт Монгол Улсын иргэдийн эрүүл аюулгүй, хямд хүнсээр хангагдах эрх хөндөгдөнө.

1.3. Асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл

Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл гангийн улмаас ургац алдаж хэрэгцээт хүнсний буудайнхаа 40 хүрэхгүй хувийг дотоодын ургацаас хангах хэмжээний ургац хураан авч байгаа тул цаашид гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс, 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх саналыг боловсруулан хүргүүлж байна. Татварын ерөнхий хуулийн 3.1-д "татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй." гэж заасны дагуу Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагатай боллоо.

ХОЁР.АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ

Ерөнхий зорилго:

Төрөөс баримталж байгаа тариалангийн үйлдвэрлэлийн өсөлтийг тогтворжуулах, тариаланчид, үйлдвэрлэгчдийн эдийн засгийн чадавхийг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг тууштай дэмжих, иргэдээ эрүүл аюулгүй, дотоодын үйлдвэрлэлийн хүнсээр хангах

Тусгай зорилго:

Гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэнэ.

**ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЭЭРЭГ
БОЛОН СӨРӨГ ТАЛЫН ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ**

Хүснэгт 2. Зохицуулалтын хувилбаруудын эерэг, сөрөг талыг харьцуулсан байдал

Зохицуулалтын хувилбар	Харьцуулалт		Үр дүн
	Эерэг	Сөрөг	
1."тэг" хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах	Асуудлын зорилго хангагдахгүй учраас тэг зохицуулалт манай тохиолдолд шаардлагагүй.		Үр дүн гарахгүй.
2.Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх;	Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх асуудал энэ зохицуулалтын хувилбарын хувьд оновчгүй буюу шаардлагагүй.		Үр дүн багатай.
3.Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх;	Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх асуудал энэ зохицуулалтын хувилбарын хувьд оновчгүй.		Үр дүн багатай.
4.Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх	Тариаланчдад улаан буудайн урамшуулал олгон татаасын бодлогоор дэмжиж болно.	Монгол Улсын эдийн засгийн нөхцөл байдал хүнд байгаа энэ үед санхүүжилт байхгүй.	Зардал өндөртэй, үр дүн багатай.
5.Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх;	-	Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх асуудал энэ зохицуулалтын хувилбарын хувьд оновчгүй учраас төрийн бус байгууллага оролцох боломжгүй.	Үр дүнгүй.
6.Захиргааны шийдвэр гаргах	-	Эрх олгосон заалт байхгүй учраас захиргааны ерөнхий хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.3-т заасан шийдвэр гаргаж, зохицуулах боломжгүй.	Үр дүнгүй
7.Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах.	Татварын ерөнхий хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт "татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх,		Үр дүнтэй гэж үзэж байна.

	хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй." гэж заасан тул Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай "хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах" шаардлагатай болно.		
--	---	--	--

Асуудлыг шийдвэрлэх хувилбаруудын "зорилгод хүрэх байдал", "зардал, үр өгөөжийн харьцаа" шалгуурын дагуу үнэлэхэд хувилбар 7 нь тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх хамгийн үр дүнтэйгээр шийдвэрлэж чадах хувилбар болох нь тандан судалгаагаар тогтоогдож байна. Өөрөөр хэлбэл тусгамдаж буй асуудлыг *шийдвэрлэхэд 2017-2018 оны өвөлжилт, хаваржилтад бэлтгэхэд шаардагдах малын тэжээл, өвс, 225.0 /хоёр зуун хорин таван/ мянга хүртэл тн хүнсний улаан буудай, 10.0 мянга хүртэл тн үрийн улаан буудайг импортлоход гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх замаар төрөөс дэмжлэг үзүүлэх нь энэ цаг хугацаанд хамгийн үр дүнтэй хувилбар гэж үзлээ.*

Гаалийн татвараас чөлөөлөх асуудлыг хуулиар шийдвэрлэхээр холбогдох хуульд заасан тул цаашид 7 хувилбар буюу "Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах" гэсэн зохицуулалтын хувилбар болгон үргэлжлүүлэн судлах нь зүйтэй гэж үзлээ.

ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Татварын ерөнхий хуулийн 3.1-д "татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй." гэж заасны дагуу энэ тохиолдолд "хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах" гэсэн зохицуулалтын хувилбар нь сонгогдлоо. Уг зохицуулалтын хувилбарын үр нөлөөг тандан судлахад:

"Хүний эрхэд үзүүлэх нөлөө" хэсэгт уг хууль нь хүний эрхийн зөрчил, хүний эрхийг хязгаарласан, мөн жендерийн тэгш байдлыг зөрчих зохицуулалт агуулаагүй, тэгш хандлагатай. Тариалан эрхлэгчдийн санал хүсэлтэд тулгуурласан хууль, эрх зүйн болон практик шаардлага өндөртэй, бодит нөхцөл байдлыг судалж гаргасан хууль юм. Үүрэг хүлээгчийн тухайд төр татвараас чөлөөлөх үүргийг хүлээж байна.

"Эдийн засагт үзүүлэх нөлөө" хэсэгт уг хууль батлагдснаар төрөөс баримталж буй тариалангийн үйлдвэрлэлийн өсөлтийг тогтворжуулах, иргэдээ эрүүл аюулгүй, дотоодын үйлдвэрлэлийн хүнсээр хангах, цаашлаад гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэхэд нөлөөлнө

"Нийгэмд үзүүлэх нөлөө" хэсэгт малчид, тариаланчид, үйлдвэрлэгчдийн эдийн засгийн чадавхийг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг тууштай дэмжих нөхцөл бүрдэнэ.

“Байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө” хэсэгт байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл байхгүй.

Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөний дэлгэрэнгүй шалгах хуудсыг тайлангийн 1 дүгээр хавсралтаас үзэж болно.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Тандан судалгааны өмнөх шатанд дэвшүүлсэн зорилгод хүрэхийн тулд хувилбар 7 буюу **“Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах”** гэсэн зохицуулалтын хувилбар болгон үргэлжлүүлэн судлах нь зүйтэй гэж үзлээ.

“Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” гэсэн зохицуулалтын хувилбар нь дэвшүүлсэн зорилгод бүрэн хүрэх боломжтой ба энэ нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээний агуулга, зарчимд нийцнэ гэж дүгнэж байна.

Гэхдээ уг хуулийг 2018 оны 6 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл чөлөөлөх нь зүйтэй бөгөөд ингэснээр гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

ЗУРГАА.ТУХАЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

Хөдөө аж ахуйн салбар өндөр хөгжсөн бусад улс орнуудад газар тариалангийн салбарыг стратегийн хувьд ач холбогдолтойгоос гадна эдийн засгийн тулгуур салбар гэж үзэн татвар болон татаасын бодлогоор дэмждэг байна. Тухайлбал, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман улс техник үйлдвэрлэгч, газар тариалангийн техникийн экспортоороо дэлхийд тэргүүлэгч улс атлаа хөрс боловсруулалтад улсаас татаас өгдөг. Харин Бүгд Найрамдах Солонгос улс бордоо, ургамал хамгааллын бодис, тэжээл, хөдөө аж ахуйн тоног төхөөрөмж, хүлэмжийн тоног төхөөрөмжийг нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлдөг, хөдөө аж ахуйд ашиглагдах шатахууныг бүх төрлийн татвараас чөлөөлдөг байна.

АНУ, ОХУ 1930 оноос, Япон, БНСУ 1940 оны сүүлч, 1950 оны эхнээс хөдөө аж ахуйн салбарыг хөгжүүлэхэд гол анхаарлаа нэмэгдүүлж нэгдмэл төлөвлөлт, бодлого хэрэгжүүлсэн нь дээрх улсуудын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлөөр дэлхийд тэргүүлэхэд түлхэц болсон туршлага байна. Эдгээр улсууд газар тариалангийн салбарыг хөгжүүлэхдээ төрийн болон төрийн оролцоотой банкаар дамжуулан газар тариалан эрхлэгчдэд хөнгөлөлттэй нөхцлөөр зээл олгох, үнэ тарифын зохицуулалт хийх, татвар даатгалын тогтолцоог уян хатан болгох зэрэг бодлого, хууль эрх зүйн зохицуулалтыг маш амжилттай хэрэгжүүлсэн байна.

ДОЛОО.ЗӨВЛӨМЖ

Тандан судалгааны өмнөх шатанд дэвшүүлсэн зорилгод хүрэхийн тулд хувилбар 7 буюу **“Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах”** гэсэн зохицуулалтын хувилбар болгон үргэлжлүүлэн судлах нь зүйтэй гэж үзлээ.

Татварын ерөнхий хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт “татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.” гэж заасан тул Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай “хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” шаардлагатай болно.

Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах зохицуулалтын хувилбар нь одоогийн нөхцөлд дэвшүүлсэн зорилгыг хангах хамгийн боломжит хувилбар бөгөөд Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж, хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөө нь байж болох хэмжээнээс хэтрэхгүй болно.

Гэхдээ уг хуулийг 2018 оны 6 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл чөлөөлөх нь зүйтэй бөгөөд ингэснээр гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам

**Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг,
байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөг үнэлсэн байдал**

1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх Үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний эрхийн зөрчлийг агуулаагүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулаагүй, тэгш хандалгатай
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Олон нийтийн эрхийг аливаа хэлбэрээр зөрчөөгүй
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Тариалан эрхлэгчдийн санал хүсэлтийг авч, бодит нөхцөл байдлыг судалсан.
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нөлөөлөх эсэхийг тогтоож, үр нөлөөг тооцсон.
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний бүрт олгогдсон тэгш боломж, тэгш эрхийн баталгаа бүрдэнэ
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмийн талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Хүн бүр тэгш эрхтэй байх нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэхэд чиглүүлнэ.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм	Үгүй	Зохицуулалт байхгүй
	2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	Тийм	Үгүй
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Тийм	Үгүй	-----"
3.Эрх агуула	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх	Тийм	Үгүй	-----"

	агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх			
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	-----“-----
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм	Үгүй	-----“-----
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	Тийм	Үгүй	Энэ төрлийн зохицуулалт байх шаардлагагүй.
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Төр татвараас чөлөөлөх үүрэг хүлээж байна.
5.Жендэрийн тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм	Үгүй	Жендэрийн тэгш байдлыг зөрчих зохицуулалт байхгүй.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Хөдөлмөрийн болон Жендэрийн тэгш байдлыг хангах тухай хуульд заасан үйлчлэл хамаарна

2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм	Үгүй	
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Тийм	Үгүй	
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	

чадвар болон тогтвортой байдал	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	Тийм	Үгүй	
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Тийм	Үгүй	
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм	Үгүй	

7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх	Тийм	Үгүй	
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм	Үгүй	
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	

3. Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
------------------	------------------	---------	---------

1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт	Тийм	Үгүй	Тэгш хандана.
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	

5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	

1. Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр		Хариулт	Тайлбар
------------	--	---------	---------

нөлөө	Холбогдох асуулт			
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй газрыг ашиглах эсэх байсан	Тийм	Үгүй	
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	

баялаг	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	
--------	---	------	------	--

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам

ГААЛИЙН БОЛОН НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг “Хуулт тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу үнэлсэн. Уг үнэлгээг шалгуур үзүүлэлт тус бүрээр тодорхойллоо. Үүнд:

Нэг. Зорилгод хүрэх байдал

Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцахад хуулийн төсөл боловсруулах эрх зүйн үндэслэл нь Монгол Улсын Их Хурлын 2015 оны 104 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого”-ын 3.1.11...., буудай, төмс, хүнсний ногоо, тосны ургамлын үйлдвэрлэлээр дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангах, улмаар экспортын чиг баримжаатайгаар хөгжүүлэх” зорилтыг дэвшүүлсэн. Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 46 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.39-д Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана гэж зааснаар тодорхойлж болно.

Иймд уг зорилт, арга хэмжээг үндэслэн “Төрөөс баримталж буй тариалангийн үйлдвэрлэлийн өсөлтийг тогтворжуулах, тариаланчид, үйлдвэрлэгчдийн эдийн засгийн чадавхийг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг тууштай дэмжих, иргэдээ эрүүл аюулгүй, дотоодын үйлдвэрлэлийн хүнсээр хангах, цаашлаад гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах, өвөлжилт, хаваржилтийг хүндрэлгүй давах боломж, нөхцөл бүрдэхэд нөлөөлнө.” гэж тусгай зорилгыг дэвшүүлсэн байна.

Зорилгод хүрэх байдлын шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, хуулийн төслөөр тавьсан зорилгыг хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зохицуулалтыг харьцуулан судлахад хуулийн төслийн зохицуулалт нь тавьсан зорилгуудад бүрэн хүрэх боломжтой байдлаар тусгагдсан гэж үзсэн.

Хоёр. Практикт хэрэгжих боломж

Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл гангийн улмаас ургац алдаж хэрэгцээт хүнсний буудайнхаа 40 хүрэхгүй хувийг дотоодын ургацаас хангах хэмжээний ургац хураан авч байгаа тул цаашид гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс 8 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх саналыг боловсруулан хүргүүлж байна.

Татварын ерөнхий хуулийн 3.1-д “татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.” гэж заасны дагуу Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан

татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийг боловсруулах зайлшгүй шаардлагатай боллоо.

Гурав. Ойлгомжтой байдлыг судлах

Хууль тогтоомжийн тухай хууль	
29 дүгээр зүйл.Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага:	
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Уг шаардлагыг хангасан.
30 дугаар зүйл. Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Уг шаардлагыг хангасан.
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан.

	хангасан.
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Уг шаардлагыг хангасан.
30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан.
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Уг шаардлагыг хангасан.

Дөрөв. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал: Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлын судалгааг иргэд, газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхлэгчдээс саналын хуудсаар авсан. Уг саналын хуудсуудыг тайланд хавсаргав.

Хуулийн төслийн зохицуулалтыг иргэд хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг санал авах хуудсар авсан бөгөөд санал авах ажиллагаанд нийт 10 иргэн оролцсон. Иргэдээс авсан санлын үр дүнг нэгтгэн үзвэл:

Импортоор оруулж малын тэжээл, өвс, 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх саналыг Та дэмжиж байна уу?

-Тийм -9

-Үгүй -0 иргэн тус тус хариулжээ. Дүнгээс харахад гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөхыг иргэд хүлээн зөвшөөрч байна гэж үзэж байна.

Тав. Зардал. Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн дагуу зардлын тооцоо хийх ажиллагааг “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-д тодорхой тусгасан.

Харилцан уялдаа: Энэ шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан асуултуудад дараахь байдлаар хариулсан.

№	Асуултууд	Хариулт
1	хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм
2	хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;	Тийм
3	хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх;	Тийм
4	хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Тийм
5	хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Үгүй
6	хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Тийм
7	хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй
8	хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй
9	төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Үгүй
10	татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй

11	тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Ийм зохицуулалт байхгүй.
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй
13	хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Тийм
14	хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй
15	хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй
16	хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Тийм

Дүгнэлт, зөвлөмж

Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл гангийн улмаас ургац алдаж хэрэгцээт хүнсний буудайнхаа 40 хүрэхгүй хувийг дотоодын ургацаас хангах хэмжээний ургац хураан авч байгаа тул цаашид гурилын үнийг нэмэхгүй, тогтвортой хадгалах, 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс, 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх саналыг боловсруулан хүргүүлж байна. Татварын ерөнхий хуулийн 3.1-д “татварыг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар бий болгох, өөрчлөх, хөнгөлөх, чөлөөлөх, хүчингүй болгох эрхтэй.” гэж заасны дагуу Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай болон Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагатай болсон.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу үнэлэхэд Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төсөл нь хуулийн төслөөр тавьсан зорилгодоо хүрэх боломжтой, хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагад нийцсэн байдлаар боловсруулагдсан байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам

ГААЛИЙН БОЛОН НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын гаргаж байгаа зардлыг тооцож, цаашид ачааллыг багасгах санал боловсруулахад энэхүү судалгааны зорилго оршино.

1. Хуулийн этгээдийн зардал

Энэхүү хууль нь 2018 оны тариалалтыг хэвийн явуулах боломжийг бүрдүүлэх, малын өвөлжилт, хаваржилтийн бэлтгэлийг хангах зорилгоор импортоор авах малын тэжээл, өвс, 225.0 мянган тонн хүнсний, 10.0 мянган тонн үрийн буудайг гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх импортлогч хуулийн этгээдүүдийн үйл ажиллагаанд хамааралтай ба хуулийн этгээдийн хувьд хууль тогтоомжид заасан үүргийг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан гарах мөнгөн зардлыг тооцлоо.

Дээрх бүтээгдэхүүнийг импортлогч хуулийн этгээдүүдийн хувьд нэгж бүтээгдэхүүний гаалийн бүрдүүлэлт хийх хугацаа нь дунджаар 480 минут байдаг бол гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлснөөр бүрдүүлэлт хийх хугацаа 120 минут болж нэгж бүтээгдэхүүний бүрдүүлэлт хийх хугацаа даруй 2 цагаар буурдаг байна.

<i>Хуулийн төслийн 1,2 дугаартай зүйлтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдээс гарах зардал</i>	
<i>Гүйцэтгэх ажил, үйлчилгээ</i>	<i>Нэгж</i>
Энэхүү хуультай танилцах, судлах	10 минут
Шинэ хуулийн мэдээлэл цуглуулах	15 минут
Сонгон шалгаруулалтад оролцох хүсэлт гаргах, , өргөдөл, , хүсэлт боловсруулах	30 минут
Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	7 минут
Тооцоо хийх, нягтлах	120 минут
Олшруулах, архивлах	15 минут
Дотоод хуралдаан	60 минут
Шуудангийн зардал	3000 төгрөг
Мөнгө шилжүүлэх	30 минут
Нэмж мэдээлэл цуглуулах	30 минут
Эргэн холбогдох	15 минут
Нийт	338 минут
ХАА-н салбарын дундаж сарын цалин	671,200 төгрөг
ХАА-н салбарын дундаж минутын цалин	71 төгрөг
Ажлын хөлс	26998 төгрөг
Сонгон шалгаруулалтад оролцох хураамж	50000 төгрөг
Хамрагдагчдын тоо	15
Тоон үзүүлэлт	1
Давтамж	Байхгүй*
Нийт зардал	1154970 төгрөг

Эх үүсвэр: Үндэсний статистикийн хороо

*Хуанлийн жилд давтамжтайгаар хийх ажил байхгүй.

Энэхүү хууль нь өмнө нь хэрэгжиж байсан тул хуулийн этгээдэд ачаалал бага гарах тул энэхүү зардлыг бууруулах боломж байхгүй. Хууль батлагдснаар хуулийн этгээдэд үүсэх нийт зардал 1154970 төгрөг байна.

2. Иргэний зардал

Иргэн нь энэхүү хуульд заасан бүтээгдэхүүнүүдийг импортолж болно.

<i>Хуулийн төслийн 1,2 дугаартай зүйлтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдээс гарах зардал</i>	
<i>Гүйцэтгэх ажил, үйлчилгээ</i>	<i>Нэгж</i>
Энэхүү хуультай танилцах, судлах	3 минут
Шинэ хуулийн мэдээлэл цуглуулах	3 минут
Нийт	6 минут
ХАА-н салбарын дундаж сарын цалин	671,200 төгрөг
ХАА-н салбарын дундаж минутын цалин	71 төгрөг
Ажлын хөлс	426 төгрөг
Хамрагдагчдын тоо/ малчид, тариаланчид/	250000 хүн
Тоон үзүүлэлт	1
Давтамж	Байхгүй*
Нийт зардал	106 500 000 төгрөг

*Хуанлийн жилд давтамжтайгаар хийх ажил байхгүй

Хууль батлагдснаар иргэнд үүсэх нийт зардал 106 500 000 төгрөг байна.

3. Төрийн байгууллагын зардал

<i>Төрийн байгууллагууд</i>	<i>Гүйцэтгэх ажил, үйлчилгээ</i>	<i>Нэгж</i>
<i>Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам</i>	Мэдээлэл цуглуулах	480 минут /1 өдөр/
	Судалгаа, тооцоо хийх	120 минут
	Засгийн газрын тогтоолын төсөл бэлтгэх	480 минут /1 өдөр/
	Албан бичиг боловсруулах	20 минут
	Сонгон шалгаруулалт зарлах	120 минут
	Бичиг баримт олшруулах	20 минут
	Бичиг тараах, бүртгэх	60 минут
	Дотоод хуралдаан	120 минут
	Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн хуралдаан	120 минут
	Зөвлөмжийн төсөл боловсруулах	15 минут
<i>Гаалийн ерөнхий газар</i>	"Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан систем" - ийн тухай Олон Улсын конвенцийн дагуу Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамнаас ирүүлсэн гаалийн албан татвараас чөлөөлүүлэх бүтээгдэхүүний шинж	1440 минут /3 өдөр/

	чанар, зориулалт, зүйл бүлгээр гэх мэт 8 орчны түвшинд судлан, тодорхойлох	
Нийт		2995 минут
<i>Төрийн албан хаагчийн дундаж сарын цалин</i>		717,100 төг 67.9 төг
<i>Төрийн албан хаагчийн дундаж минутын цалин</i>		
<i>Ажлын хөлс</i>		162 960 төгрөг
<i>Хамрагдагчдын тоо</i>		1 хүн
<i>Тоон үзүүлэлт</i>		1
<i>Давтамж</i>		Байхгүй*
Нийт зардал		203360.5 төгрөг

Эх үүсвэр: Үндэсний статистикийн хороо, Гаалийн ерөнхий газар

*Хуанлийн жилд давтамжтайгаар хийх ажил байхгүй

Хууль батлагдснаар төрийн байгууллагад ачаалал нь 2400 минут буюу 162 960 төгрөг байна.

Дүгнэлт

Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог батлагдсан аргачлалын дагуу хийхэд:

- Хуулийн этгээдийн зардал 1154970 төгрөг
- Иргэний зардал 106500000 төгрөг
- Төрийн байгууллагын зардал 203360.5 төгрөг

Нийт 107 858 330,5 төгрөгний зардал гарах тооцоо гарч байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам

**ХХААХҮЯ-ны Газар тариалангийн бодлогын
хэрэгжилтийг зохицуулах газарт**

Санал хүргүүлэх тухай

2017 оны ургамал ургалтын хугацаанд байгалийн гамшигт үзэгдэл болж төлөвлөгөөт ургацнаас 50 хувь бага ургац авсан. Үүний улмаас 2018 онд ард иргэдийн хэрэгцээт гурилын хангамж хүрэлцээгүй, 2018 оны хаврын тариалалтанд шаардлагатай үр дутагдаж байна.

Иймд Хүнсний болон үрийн зориулалтын улаан буудай, малын тэжээл, өвсийг Гааль, НӨАТ-аас чөлөөлөх саналыг дэмжиж байна.

ХҮНДЭТГЭСЭН;

МТГҮХолбооны Ерөнхийлөгч

Ш.ГУНГААДОРЖ

ГУРИЛ ҮЙЛДВЭРЛЭГЧДИЙН ХОЛБОО

2017 оны 11-р сарын 8-ны өдөр

№ 01/18

Улаанбаатар хот

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМАНД

Хүсэлт гаргах тухай

ОХУ-аас импортлох үр тариа, өвс, тэжээлийн Гааль, НӨАТатварыг тэглэх асуудлыг манай холбооны зүгээс дэмжиж байна.

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

С. САНЖХҮҮ

uim

Ажлын хэсэг

Б.Батзориг-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд

Утас: 99116428, туслах 202204

Л.Баяртулга-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга

Утас: 262802, 99097337

М.Энх-Амар-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга

Утас: 262563, 99994321

Ц.Болорчулуун-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Газар тариалангийн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга

Утас: 262713, 99105090

Л.Чой-Иш-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Мал аж ахуйн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга

Утас: 262835, 88115548

Б.Батцэцэг-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Хуулийн хэлтсийн дарга

Утас: 262293, 91099542

Б.Уранчимэг-Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын мэргэжилтэн

Утас: 260709, 99049885